

**Павло ЗАРЕМБА,
Вікторія КІЙКО**

РОЗВИТОК РЕСТОРАННОЇ ГАЛУЗІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проаналізовано сучасний стан ресторанної галузі Донецької області. На основі дослідження змін основних техніко-економічних показників регіону розглянуто загальні позитивні й негативні тенденції та виділено основні проблеми, які є гальмуючим фактором для ресторанного бізнесу. Зазначено перспективні напрями розвитку ресторанного господарства.

Ключові слова: ресторанний бізнес, стратегії розвитку, класифікація закладів ресторанного господарства, техніко-економічні показники, Донецька область.

Заремба П., Кийко В. Развитие ресторанной отрасли Донецкой области. Проанализировано современное состояние ресторанной отрасли Донецкой области. На основе исследования изменений основных технико-экономических показателей региона рассмотрены общие положительные и отрицательные тенденции и определены основные проблемы, являющиеся тормозящим фактором для ресторанного бизнеса. Отмечены перспективные направления развития ресторанного хозяйства.

Ключевые слова: ресторанный бизнес, стратегии развития, классификация заведений ресторанного хозяйства, технико-экономические показатели, Донецкая область.

Постановка проблеми. Ресторанний бізнес є однією з комплексних сфер послуг, оскільки люди потребують не тільки якісно приготовленої їжі, а й спілкування, відпочинку, святкування знаменних дат тощо. Ось чому заклади ресторанного бізнесу виконують важливу соціальну функцію та є індикаторами якості життя населення.

У ресторанному господарстві зосереджена значна частина матеріально-технічної бази індустрії м. Донецька та Донецької області. Стан цієї галузі є одним із найважливіших чинників, за яким можна робити висновки про соціально-економічний рівень і достаток суспільства та формувати перспективні плани.

Визначення успішної стратегії розвитку ресторанного господарства відповідно до сучасних економічних тенденцій і ринкових умов неможливе без постійного моніторингу структурних змін цієї сфери.

Такі вагомні чинники, як нестабільна економіко-політична ситуація, низька інвестиційна активність, жорстка конкуренція, відсутність оптимального співвідношення між попитом і пропозицією значно ускладнюють

розвиток ресторанного господарства та актуалізують проблему пошуку оптимальних шляхів розробки ефективного механізму управління.

Наукова база теоретичних і практичних напрацювань із питань розвитку та організації вітчизняної ресторанної галузі, а також використання різних теоретико-методологічних підходів в аналізі діяльності підприємств ресторанного господарства висвітлено в роботах багатьох вчених і практиків, зокрема, В. А. Антонової [1], О. В. Яшиної [2], І. В. Скавронської [3] та ін. Проте в зазначених працях недостатньо надано уваги накопиченим проблемам сучасного ресторанного бізнесу та останнім тенденціям розвитку цієї сфери в Донецькій області.

Метою роботи є дослідження проблем і виділення основних чинників, що впливають на розвиток та інвестиційну привабливість ресторанного бізнесу Донецької області.

Матеріали та методи. Використано загальноекономічні, статистичні й економіко-математичні методи, зокрема методи комплексного системного підходу, аналітичні тощо. Теоретичною базою для написання статті слугували результати попередніх досліджень спеціалістів галузі, емпіричною частиною дослідження є статистичні дані розвитку підприємств регіону.

Результати дослідження. Сектор ресторанного господарства охоплює переважно готелі, ресторани, кафе й бари, кемпінги, їдальні. Класифікацію закладів ресторанного господарства за видами економічної діяльності наведено на *рис. 1* [4].

Сучасний етап розвитку вітчизняного ресторанного бізнесу можна охарактеризувати як посткризовий з низкою проблем, які уповільнюють його розвиток.

До основних труднощів, що гальмують розвиток ресторанного бізнесу Донецького регіону, можна віднести різке падіння прибутковості ресторанних закладів; зростання собівартості ведення ресторанного бізнесу та, як наслідок, скорочення кількості закладів в умовах активного розвитку сегмента фастфудів; відсутність у ресторанному господарстві кваліфікованих кадрів.

Загальні тенденції розвитку ресторанної сфери залежать від основних техніко-економічних показників як регіону, так і України в цілому.

Індикатором стану не тільки споживчого ринку, а й усієї економіки, є динаміка роздрібного товарообороту (*рис. 2*). За 2011 р. обсяг продажу споживчих товарів у роздрібній торгівлі в Донецькій області, включаючи їх реалізацію підприємствами (юридичними особами), а також розрахункові дані про продаж товарів фізичними особами – підприємцями та на ринках, становив 67.4 млрд грн – це на 14.9 % більше, ніж у 2010 р.

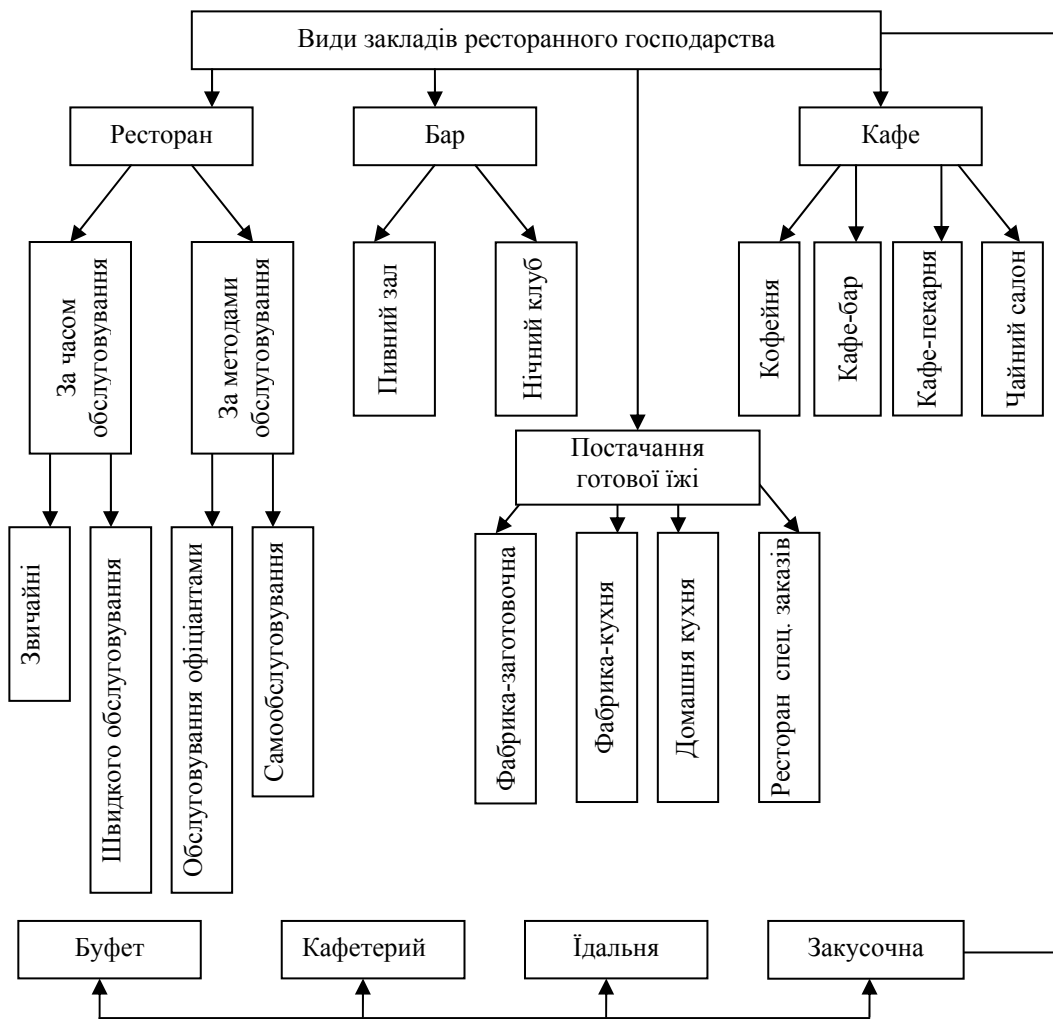

Рис. 1. Класифікація закладів ресторанного господарства за видами економічної діяльності

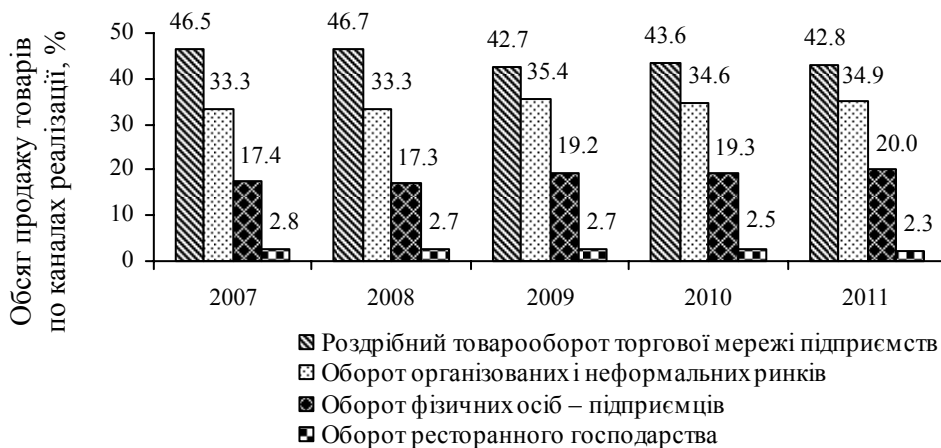

Рис. 2. Динаміка роздрібногo товарообороту в Донецькій області в 2007–2011 рр., % [5]

Порівняно з докризовим періодом роздрібний товарооборот торговельної мережі Донецької області в 2011 р. знизився відносно 2008 р. на 8.3 %, а порівняно з 2010 р. спад становить 6.6 %. Аналогічні процеси простежуються і в ресторанному господарстві: зниження товарообороту відбулося відповідно на 14.8 і 8.0 %.

Аналіз показників роздрібногo товарообороту різних видів підприємств ресторанного господарства свідчить про значний спад обсягу наданих послуг безпосередньо ресторанами (на 56.1 % у 2011 р. порівняно з 2010 р.) і зростання їх за цей період кафе та їдальнями – на 32.9 і 26.1 % відповідно (рис. 3.)

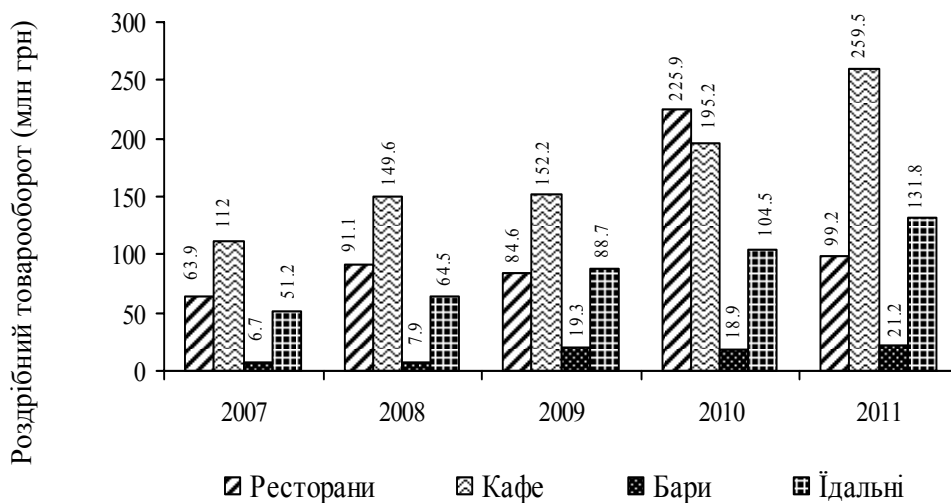

Рис. 3. Динаміка роздрібногo товарообороту підприємств ресторанного господарства Донецької області в 2007–2011 рр. [5]

Такі зміни можна пояснити наслідками кризи: зросла собівартість ведення ресторанного бізнесу, що зробило його менш прибутковим і, відповідно, менш привабливим для потенційних інвесторів, тому працювати на ринку залишилися тільки найбільш успішні та великі ресторатори.

Зазначене вище також підтверджує динаміка кількості підприємств ресторанного господарства в Донецькій області та, відповідно, місць для відвідувачів (рис. 4, 5). Протягом 2011 р. мережа закладів скоротилася на 76 од. (4.4 %) і становила 1.65 тис. об'єктів. Кількість місць при цьому знизилася на 129.3 тис. (на 2.2 % менше, ніж рік тому).

При загальному зниженні кількості закладів ресторанної сфери в період 2007–2011 рр. найбільшу питому вагу мають кафе (див. рис. 4).

За кількістю об'єктів ресторанного господарства у розрізі регіонів Донецька область посідає перше місце – 7.4 % загального показника по країні. Кількість місць для відвідувачів становить 8.2 % до сумарного показника – друге місце після м. Києва. При цьому найбільший показник за кількістю місць відповідає типам підприємства "їдальня" та "кафе". Проте порівняно з 2007 р. у 2011 р. кількість місць у цих закладах знизилася на 17.0 і 16.9 % відповідно. У барах і ресторанах, навпаки, протягом останніх п'яти років спостерігається тенденція до зростання – на 15.9 і 27.5 % відповідно (див. рис. 5).

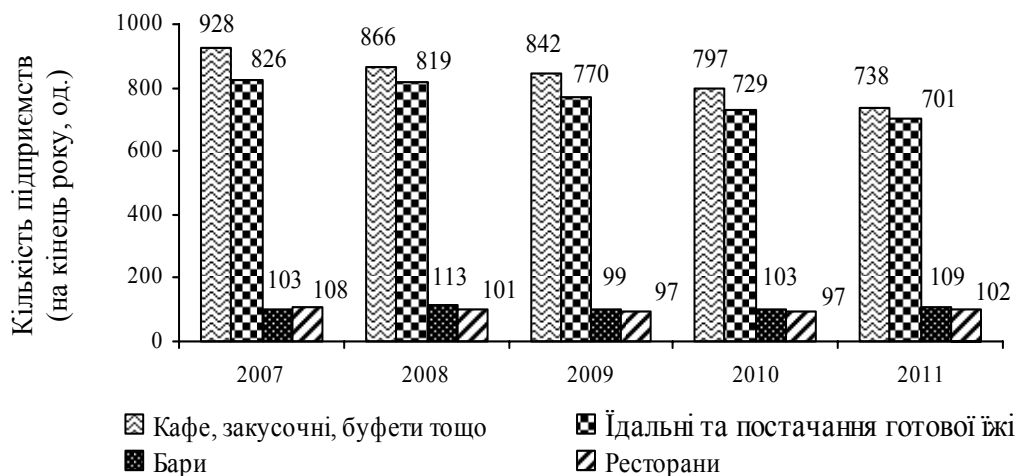

Рис. 4. Динаміка кількості підприємств ресторанного господарства в Донецькій області в 2007–2011 рр. [5]

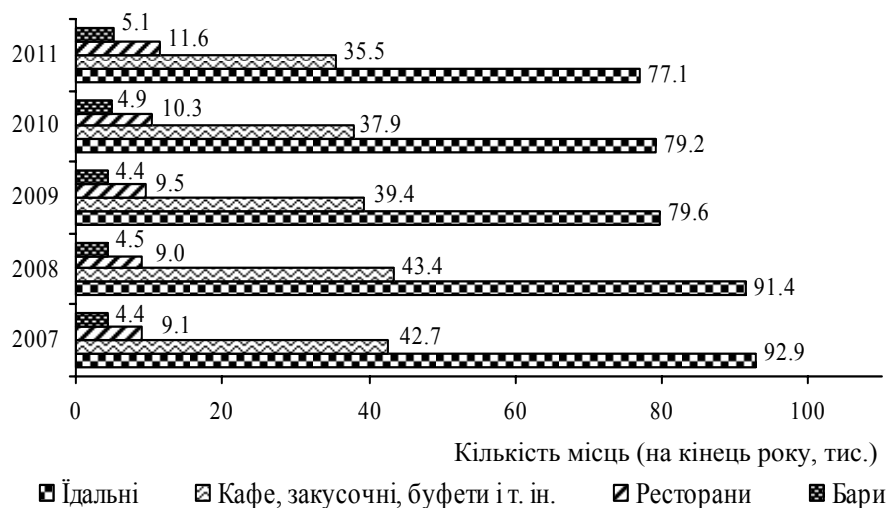

Рис. 5. Динаміка кількості місць у мережі ресторанного господарства за їх спеціалізацією в Донецькій області в 2007–2011 рр. [5]

Серед основних чинників, які гальмують розвиток ресторанної галузі, слід виділити нестачу кадрів: зокрема бракує кваліфікованих топ-менеджерів і шеф-кухарів. Це зумовлено насамперед тим, що ресторанний бізнес розвивається стрімкіше, ніж освітня система. Однак, незважаючи на ці проблеми, ресторанне господарство м. Донецька є досить привабливим для майбутніх фахівців, про що свідчать наведені в таблиці дані.

Середньооблікова чисельність і середньомісячна заробітна плата працівників ресторанного господарства [5]

Показник	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Середньооблікова чисельність, чол.	7067	6580	7058	7187	7347
Середньомісячна заробітна плата, грн	634	742	761	926	1398

Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника підприємств, установ, організацій області (з чисельністю зайнятих 10 ос. і більше) за 2011 р. становила 3063 грн. Порівняно з 2010 р. вона зросла номінально на 20.2 %, реально (з урахуванням інфляції та сплачених податків) – на 10.9 %. На підприємствах ресторанного господарства номінальний рівень оплати праці зріс за 2011 р. порівняно з 2010 р. у середньому на 51 %. Такі зміни стимулюють фахівців цієї сфери бізнесу, про що свідчить підвищення середньооблікової чисельності працюючих у 2011 р. в середньому на 2.3 % порівняно з 2010 р.

За кількістю об'єктів роздрібної торгівлі та ресторанного господарства Донецька область посідає перше місце в Україні. Роздрібну торгівлю (включаючи ресторанне господарство) в області здійснюють 2.4 тис. підприємств – юридичних осіб. Серед підприємств роздрібної торгівлі частка закладів ресторанного господарства за період 2007–2011 рр. показала тенденцію зростання і становила 15.6 % у 2011 р., що на 0.4 % перевищило відповідний показник 2010 р., і на 3.3 % – 2007 р. (рис. 6).

Результати дослідження основних показників розвитку ресторанного бізнесу Донецької області свідчать про те, що ця сфера перебуває під впливом як негативних, так і позитивних тенденцій. При цьому певним поштовхом для позитивних змін стало проведення футбольного чемпіонату – "Євро '2012".

Серед найбільш перспективних напрямів розвитку вітчизняного ресторанного господарства можна виокремити відкриття пивних ресторанів і пабів у середньому ціновому сегменті. Заклади такого типу мають певні переваги щодо вартості ведення бізнесу: відсутність необхідності в дорогих приміщеннях, особливому інтер'єрі та вишуканій кухні.

Рис. 6. Динаміка підприємств, що здійснюють діяльність з роздрібною торгівлею та ресторанного господарства у 2007–2011 рр., % [5]

Наслідком післякризових явищ є активний розвиток фастфудів. Згідно з тенденціями сьогодення, великі мережі фастфудів освоюють торгові центри, супермаркети, тобто розширюються паралельно із торговими мережами й створюють серйозну конкуренцію невеликим кафе. Зокрема, в крупних містах Донецького регіону активно відкриваються супермаркети з фуд-кортами, де представлено відомі підприємства, що стійко розвиваються по франшизі.

Місцеві органи влади також надають певні преференції на підтримку та стимулювання розвитку ресторанного бізнесу: спрощення дозвільних процедур для відкриття кафе та ресторанів, сприяння впровадженню на підприємствах міжнародних стандартів тощо.

Висновки. На сьогодні ресторанний бізнес Донецької області має низку проблем. Однак завдяки базі, яка сформувалася, він перебуває на стадії розвитку й удосконалення, що дає підстави говорити про інвестиційну привабливість цієї сфери. Належна увага та підтримка з боку держави, створення сприятливого маркетингового середовища для залучення інвестиційних коштів допомагатиме підвищенню конкурентних позицій ресторанної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова В. А. Конкуренція і управління конкурентоспроможністю підприємств ресторанного господарства в умовах становлення ринку / В. А. Антонова // Наук. вісн. Полтавського ун-ту споживчої кооперації України. — 2007. — № 1 (21). — С. 54—57.
2. Яшина О. В. Особливості розвитку ресторанного господарства в Україні / О. В. Яшина. — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/74871.doc.htm.
3. Скавронська І. В. Пріоритетні напрямки розвитку ресторанної справи України в контексті світового досвіду / І. В. Скавронська // Вісн. Чернівецького торг.-екон. ін-ту КНТЕУ. — 2009. — Вип. 2. — С. 232—244.
4. ДСТУ 4281:2004. Заклади ресторанного господарства. Класифікація. — Введ. 2004—07—01. — К. : Держстандарт України, 2004. — 11 с.
5. *Статистичний щорічник Донецької області 2011 р.* Держ. служби статистики України ; за ред. О. А. Зеленого / Голов. упр. статистики у Донецькій обл. — Режим доступу : URL: <http://donetskstat.gov.ua>.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2013.

Zaremba P., Kiyko V. Development of restaurant industry in Donetsk region.

Background. Creation of successful development strategy for restaurant business, which is in tune with modern economical tendencies and current market conditions, is virtually impossible without close monitoring of structural changes in the industry. This is why it is paramount to research and highlight the main issues and the main factors, which influence the development and investment opportunities of restaurant business in Donetsk region. This research is the main purpose of this article.

Material and methods. To resolve a certain aspect of research, the following methods were used: general economic, statistics, mathematical economic as well as analytical and methods of systematic approach. The previously conducted research by industry experts forms a theoretical basis for writing this research paper. Statistics and other relevant information on business development in the area are an empirical part of the study.

Results. The main reasons for halted development of the restaurant business in Donetsk region are: sharp fall in the profitability of the restaurants, rise in the cost of running the business. As the result of this, we can observe a sharp decline in the number of restaurants, while the fast food chain segment of the business is experiencing growth. Another aspect, is the shortage of qualified restaurant personnel.

Amongst the retail enterprises, the market share of restaurant business in the period from 2007 to 2011 has a potential for growth and comprises 15.6 % in 2011, that is 0.4 % higher than in 2010 and 3.3 % higher than in 2007.

Conclusion. Today, the restaurant business in Donetsk region is going through stages of development and improvement. It makes this business more attractive for investors. Proper government's attention and support, creation of advantageous marketing environment for investments will facilitate improvement of competitiveness of restaurant industry.

Key words: restaurant business, problems, tendencies, strategies of development, classification of establishments of restaurant economy, *Technical and economic* indexes, Donetsk area.

REFERENCES

1. Antonova V. A. Konkurencija i upravlinnja konkurentospromozhnistju pidpryjemstv restorannogo gospodarstva v umovah stanovlennja rynku / V.A. Antonova // Nauk. visn. Poltavs'kogo un-tu spozhyvchoi' kooperacii' Ukrai'ny. — 2007. — № 1 (21). — S. 54—57.
2. Jashyna O. V. Osoblyvosti rozvytku restorannogo gospodarstva v Ukrai'ni / O. V. Jashyna. — Rezhym dostupu : http://www.-rusnauka.com/34_NIEK_2010/Economics/74871.doc.htm.
3. Skavrons'ka I. V. Priorytetni naprjamky rozvytku restoranoi' spravy Ukrai'ny v konteksti svitovogo dosvidu / I. V. Skavrons'ka // Visn. Chernivec'kogo torg.-ekon. in-tu KNTEU. — 2009. — Vyp. 2. — S. 232—244.
4. DSTU 4281:2004. Zaklady restorannogo gospodarstva. Klasyfikacija. — Vved. 2004—07—01. — K. : Derzhstandart Ukrai'ny, 2004. — 11 s.
5. Statystychnyj shhorichnyk Donec'koi' oblasti 2011r. Derzh. sluzhba statystyky Ukrai'ny ; za red. O. A. Zelenogo / Golov. upr. statystyky u Donec'kij obl. — Rezhym dostupu : URL: <http://donetskstat.gov.ua>.